

Зикиров Ф. Н.
Ўзбекистон Республикаси
Банк Молия Академияси тингловчиси

ЎЗБЕКИСТОНДА ҲАЛҚАРО ПЎЛ ЎТКАЗМАЛАРИНИНГ ИҚТИСОДИЁТГА ТАЪСИРИ ВА РИВОЖЛАНТИРИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ

Аннотация: Ушбу мақолада Ўзбекистон Республикасига халқаро пул ўтказмалари орқали келиб тушган маблағлар, унинг ялпи ички маҳсулотни шаклланиши ва иш ўринларини яратишдаги ўрни, халқаро пул ўтказмаларини амалга ошириш жараёнидаги ижобий ва салбий тенденциялар ва ривожлантириш йўллари ёритишга ҳаракат қилинган.

Калит сўзлар: трансчегаравий пўл ўтказмалари, халқаро пўл ўтказмалари, мобиллик, миграция, халқаро ҳамкорлик.

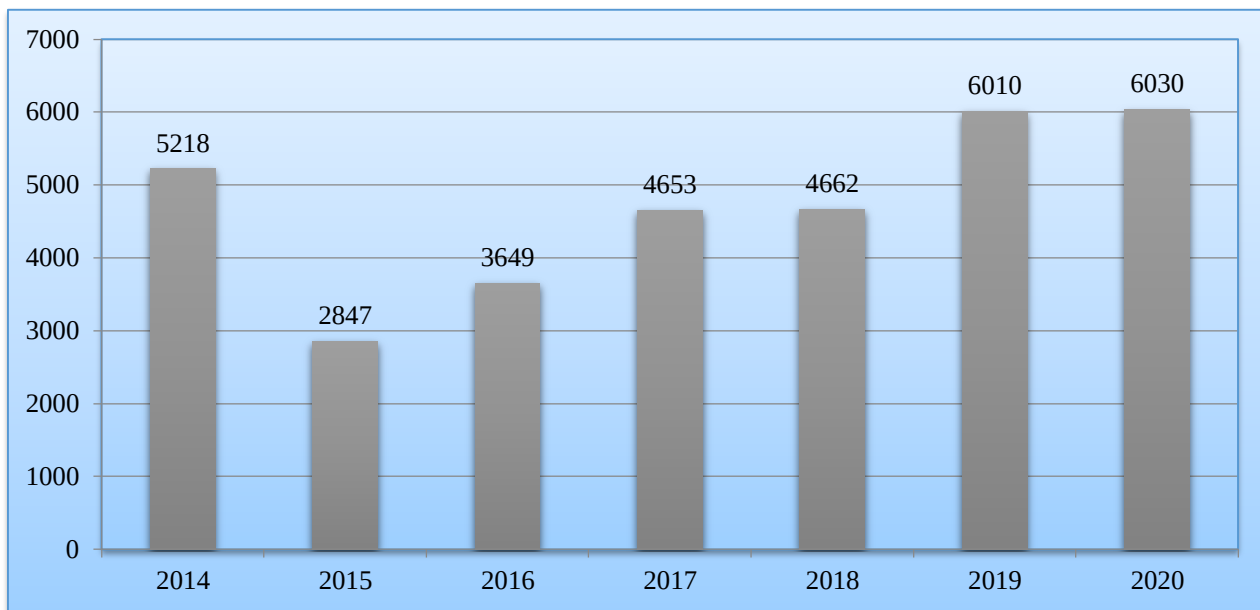
Аннотация: В статье сделана попытка рассмотреть объемы международных денежных переводов в Республику Узбекистан, их место в формировании валового внутреннего продукта и организации рабочих мест, положительные и отрицательные тенденции при осуществлении международных денежных переводов а также пути направления развития денежных переводов.

Ключевые слова: трансграничные денежные переводы, международные денежные переводы, мобильность, миграция, международное сотрудничество.

Ўзбекистон ривожланаётган давлатлар сирасига киришини инобатга олсак, у ҳолда халқаро пўл ўтказмалари операцияларини кўпайиши, миграцион жараёнлар салмоғини ортиши иқтисодиётимизни ривожланишига олиб келади. Мамлакатда тўғридан-тўғри валюта оқимини кириб келишига, ишсизлар сонини қисқаришига ҳамда шунинг натижасида аҳолининг турмуш тарзини ошишининг қулай йўлларидан биридир.

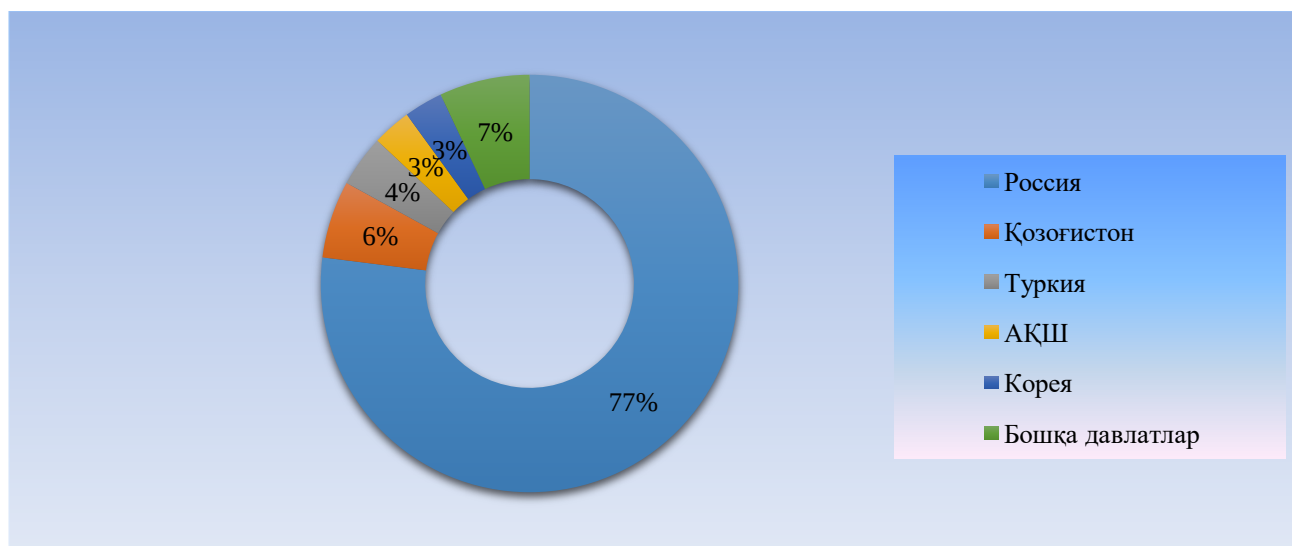
Ўзбекистонга халқаро пўл ўтказмалари операциялари орқали 2020 йил 6.03 млрд. АҚШ доллари миқдорида пул маблағлари кириб келган. 2019 йилнинг шу даврига нисбатан 17 млн. АҚШ долларига ёки 0,3 фоизга кўпайган. Чет элга юборилган трансчегаравий пул ўтказмалар миқдори эса 1,20 млрд. долларга етиб, 2019 йилнинг мос даврига нисбатан 157 млн доллар ёки 15 фоизга ошди. Натижада халқаро пул ўтказмалари бўйича ижобий салдо 4,83 млрд.долларга етди.

Бу маблағларнинг аксарият қисмини ўзбекистонлик меҳнат муҳожирларининг ўз оилаларига юборган пул ўтказмалари ва аҳолининг чет элда истиқомат қиладиган қариндошлари амалга оширган ўтказмалар ташкил қилади. Албатта, амалиётда бундай пул ўтказмалар ташқи савдо операциялари бўйича ҳисоб-китоблар мақсадида ҳам амалга оширилади. Масалан, нисбатан кичик ҳажмдаги товар ва хизматлар экспортида. Аммо, ушбу пул ўтказмаларининг умумий ҳажмида ушбу экспорт операцияларидаги ҳисоб-китоблар нисбатан кам қисмини ташкил қилади.

1-диаграмма. Ўзбекистонга халқаро пўл ўтказмаларидан тушган маблағларнинг умумий суммаси (млн. АҚШ доллари)¹

Ўзбекистон халқаро пўл ўтказмаларида асосан, қабул қилувчи давлат сифатида иштирок этади. Жўнатувчи давлатлар орасида энг юқори ўринда Россия давлати турса, кейинги ўринларда Қозоғистон, Америка Қўшма Штатлари, Туркия, Жанубий Корея, Исроил, БАА каби мамлакатлар юқори улушларга эга давлатлар сирасига киради. Халқаро пўл ўтказмаларининг салкам 77 % и Россия давлати ҳиссасига тўғри келади. Қозоғистон 6%, АҚШ ҳамда Туркия 4%, Жанубий Корея 2 % улушни ташкил этади.

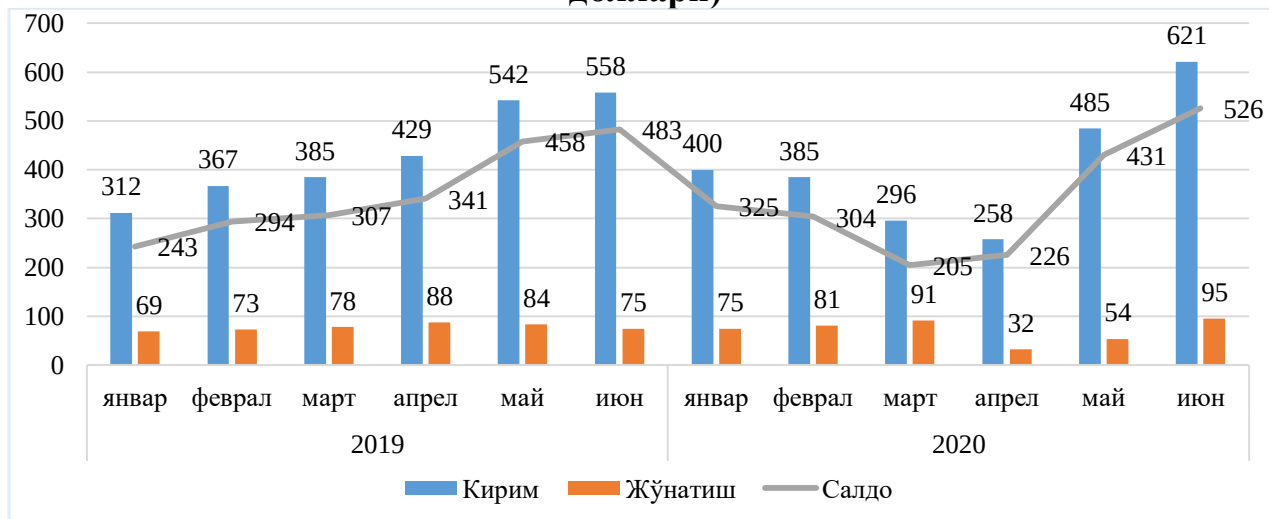
2-диаграмма. 2020 йилда жисмоний шахсларнинг Ўзбекистонга юборган пул ўтказмалари давлатлар кесимида, фоизда²

¹ Ўзбекистон Республикаси Статистика қўмитаси материаллар асосида муаллиф томонидан тузилди.

² World bank.org

2020 йилги статистик кўрсаткичларга эътибор қаратадиган бўлсак, 2020 йил I чорада трансчегаравий пўл ўтказмалари ҳажми 2,4 млрд. АҚШ долларига тенг бўлиб, 2019 йилнинг шу санасига нисбатан 156 млн. долларга, яъни 6 % га қисқарди. Ушбу кўрсаткич айниқса март (23 %) ҳамда апрел (42%) ойларида кескинқисқаргани кўришимиз мумкин. Халқаро пўл ўтказмалари фақатгина июн ойига келибгина сезиларли даражада ўсишга эришди.

Ўзбекистонда трансчегаравий пўл ўтказмалари ҳажми (млн. АҚШ доллари)³

Шу билан бир қаторда соҳада бир қанча ечимини кутпётган кутаётган масалалар мавжуд бўлиб, улар мамлакатимизда халқаро пул ўтказмалари салмоғини янада оширишга тўсқинлик қилмоқда. Буларга фуқароларимизнинг касбий маҳоратини етарлича эмаслиги ҳамда уларнинг мобиллик даражаси пастлиги, мамлакатимиз томонидан мигрантларни меҳнатга ўқитиш тизимининг мавжуд эмаслиги кабиларни киритишимиз мумкин. Ушбу вазиятни яхшилаш учун Ўзбекистон Республикаси ташқи меҳнат миграцияси сиёсатини такомиллаштириш зарур бўлади, жумладан у билан боғлиқ бир қатор мақсадларни аниқ белгилаб олган ҳолда чора-тадбирларни ишлаб чиқиш керак. Ўзбекистон Республикаси амалдаги қонунчилигида бу йўналишда бир қатор лойиҳалар ишлаб чиқилган ва амалиётга тадбиқ этиш ишлари олиб борилмоқда. Жумладан:

➤ ташқи меҳнат миграцияси соҳасида халқаро ҳамкорликни ривожлантириш, хориждаги ватандошлар ташкилотлари ва ўзбек диаспоралари билан алоқаларни мустаҳкамлаш;

➤ хорижга ишлашга кетишдан олдин Ўзбекистон Республикаси фуқароларини касб-ҳунарга ва хорижий тилларга ўқитиш амалиётини самарали йўлга қўйиш, уларга касбий малакани тасдиқловчи халқаро тан олинадиган сертификатларни бериш тизимини жорий қилиш;

³ Ўзбекистон Республикаси Статистика қўмитаси материаллар асосида муаллиф томонидан тузилди.

- хорижда мураккаб шароитга тушиб қолган меҳнат мигрантларини молиявий ва ижтимоий қўллаб-қувватлаш, уларнинг ҳаёти ва соғлиғини суғурталаш амалиётини кенгайтириш, улар учун маданий-маърифий тадбирларни ташкил этиш;
- чет элда меҳнат фаолиятини амалга ошираётган фуқароларнинг ҳақ-ҳуқуқларини таъминлашга ва кўмаклашишга қаратилган чора-тадбирларни амалга ошириш, уларга қулай шарт-шароитларни яратиш;
- меҳнат миграциясидан қайтиб келган шахсларни реинтеграция қилиш, шу жумладан уларнинг бандлигини таъминлаш, касбий малакасини ошириш ва тадбиркорлик ташаббусларини рағбатлантириш.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

1. Фармон (2019) Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 17 январдаги ПФ-5635-сон, “2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясини “Фаол инвестициялар ва ижтимоий ривожланиш йили”да амалга оширишга оид давлат дастури тўғрисида” фармони.
2. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг (2020) Олий Мажлисга Мурожаатномаси. Янги Ўзбекистон, ижтимоий-иқтисодий газета, №1 (1)
3. “Хавфсиз, тартибли ва қонуний меҳнат миграцияси тизимини жорий қилиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Президентининг Қарори ПК-4829. 15.09.2020 йил
4. А.П.Рязанцев, Е.Ю.Хрусталёв, Л.Г.Алексеева(2011) Международные денежные переводы как фактор экономического развития в условиях глобализации/Мировая экономика/
5. Antimonopoly policy improvement center under the state committee of the Republic of Uzbekistan on demonopolization, support of competition and entrepreneurship (2006)International money transfer services market in Uzbekistan: Development, competition and trends.
6. <https://www.cbu.uz/>
7. <https://www.lex.uz/>
8. <https://www.worldbank.org/>